

Oud-Utrecht

Redactie (waarn.): mr. J. W. C. van Campen, Fred. Hendr. straat 72, Utrecht

Administratie: H. J. H. Knoester pla Drift 27, Utrecht

Secr. der ver.: Dr. J. E. A. L. Struick, Stolberglaan 25, Utrecht

Gironummer penningmeester Oud-Utrecht: 575520

De contributie bedraagt f 10,— per jaar.

Wie een gebonden jaarboekje wenst te ontvangen betaalt f 12,50.

NEGENENDERTIGSTE JAARGANG / NUMMER 12 / DECEMBER 1966

BEZOEK VAN LODEWIJK NAPOLEON AAN HET HUIS SPARRENDAAL TE DRIEBERGEN OP 5 OCTOBER 1806

Al of niet van de hand van een correspondent uit Driebergen, maar toch in ieder geval van een ooggetuige, gaf de Utrechtsche Courant van 8 October 1806 het volgende verslag van het bezoek dat de Koning van Holland, Lodewijk Napoleon op 5 october bracht aan het door P. J. van Oosthuysse bewoonde huis Sparrendaal te Driebergen en het nabijgelegen Kamp bij Zeist, dat de courant met het oog op de toen verwachte, maar spoedig een illusie gebleken ontwikkeling tot een stad Austerlitz, liever het Kamp van Austerlitz zou willen noemen! - De letterlijke, overigens slecht geredigeerde tekst van het verslag is behouden, alleen de ontelbare hoofdletters en komma's zijn genormaliseerd.

Driebergen den 5 October. Heden arriveerde des nademiddags ten 3 uren, op den Huise Spar-en-Dal alhier, Zyne Majesteit de Koning van Holland, vergezeld van den Groot-Marechal van 't Ryk, den Groot-Meester van de Civile Lyst, den Groot-Stalmeester en den Koninglyken Kamer-Heer H. van der Duyn, benevens een talryk gevolg van Aides-de-Camps, Secretarissen en meer personen van rang; deeze ongewoone staatsie heeft onze omliggende dorpelingen en landlieden in ontelbaare meenigte doen saamenvloeyen, welke onder het luiden der klokken, zoo van de dorpstoorren als van de 4 klokken op 't Lusthof de lugt door het gestadig geroep van: „leve de Koning!” deed weergalmen.

Kort na 't arrivement van Zyne Majesteit deed Hoogst-dezelve in onze nabyheid met zyn staatlyk gevolg een tour te paard naar 't Camp, alwaar de gerangschikt staande troupes door Zyne Majesteit wierden geïnspecteerd, en na eenige manoeuvres voor Hoogstdenzelve verrigt te hebben, bezigtigde Zyne Majesteit het artillerie-park en de verdere krygstoeuwingen. Men merkte algemeen op, dat Zyne Majesteit vergenoegd scheen over de schoone houding der Regimenten, als die der Gardes te voet, de Regimenten Waldek, 4de Regiment Infanterie en de

twee Regimenten Jagers te voet, welke zich nog alle in 't Camp bevinden. Zyne Majesteit retourneerde met een nog veel talryker gevolg, als nu by zich hebbende de Generaals Dumonceau, Janssens, van Boecop, Kras, Tarraire, Paravicinie di Capellie, benevens de Staf-Officieren van bovengemelde Regimenten en deszelfs Aides-de-Camps, waar onder zich ook bevond den Gouverneur van Austerlitz. *)

Op den Huise Spar-en-Dal geretourneerd zynde, ontving Zyne Maj. de complimenten van Hoogstdeszelfs gevolg, alwaar tevens twee pragtige dinés bereid waren; hebbende Zyne Majesteit met de Generaals en Suprieuren der Regimenten aan de eerste en het verder aanzienlyk gevolg aan de andere tafel gegeeten.

Middeleryl wierd de pragtige illuminatie aangestoken, die eene verwonderingswaardige vertooning voor de aanschouwers, zoo binnen als buiten het Huis, opleverde, als zynde nooit in deze quartieren op zoo eene luisteryke wyze gezien: het gebouw was aan beide zyden van onder tot boven en de balustraden met gecouleurde glazen verlicht. Boven het frontispis bevond zich de nationale vlag, daar onder het wapenschild van Zyne Majesteit en dat van Rysenburg geplaatst, hetwelk met eene meenigte glazen verlicht was; boven de deur bevond zich een chassinet, verciërd met eenen rustenden leeuw op eenen groenen berg, met 't omschrift: „Parcere subjectis et debellare superbos”¹⁾; voor 't bordes bevond zich eene eerepoort van most²⁾ en eike kranssen, cierlyk te saamengesteld, gedecoreerd met groote groene mast-boomen, in welkers midden zich meede twee nationale vlaggen vertoonden, die door de meenigte gecouleurde glazen, het geheele gebouw en bassacour verlichten als meede de halfronde en groote goudvis-kom, die door de wederkaatzing der illuminatie, zoo van 't gebouw als eerepoort eene dubbele illuminatie vertoonden. Niet minder fraai vertoonden zich de voor- en agterlaan, aan de beide zyde der boomen geillumineerd, en in de midden met twee zeer hooge pyramides van circa 80 voet, voorzien met een ontelbaare meenigte lampions, die eenen onafmeetbaaren afstand vertoonden. Zyne Majesteit, die op de tweede etage dincerde, had het verrukkend oog aan beide zyden³⁾. Op deszelfs tafel bevond zich een Tempel, te zamen-gesteld van welriekende kruiden, verbeeldende een vierkante obelisk, op welker spits een gouden adelaar, rustende op de waereldkloot, aan welker vier kanten, de volgende chassinetten zich vertoonden, als: 1. de letters L.N. met het omschrift: „Dieu Garde le Roi”. De 2de met de letters E.H. en omschrift: „Allez Ceuillir de Nouveaux Lauriers”⁴⁾. De 3de

*) Wy zullen het Camp by Zeyst voortaan het Camp van Austerlitz noemen, alzoo dat Camp tot eene Stad gemaakt zal worden, welke den naam van Austerlitz bekomen heeft.

1) De onderworpenen sparen en de overmoedigen ten onder brengen. Verg. Aen. VI. 853, waar Anchises zijn zoon Aeneas een ideële toekomst van het romeinse volk voorspelt.

2) „Mos” zal wel bedoeld zijn (utrechtse t-toevoeging?).

3) „Op Sparrendaal met de illuminatie verteert f 739 - 4 st.” noteerde mevr. Van Oosthuysse in haar dagboek. Zie Mndbl. 1964, blz. 41.

4) L.N. = Lodewijk Napoleon. E.H. = Eugénie Hortense (de Beauharnais, Lod. Napoleons gemalin).

verbeeldende de Landbouw, met een omschrift: „Les bon Vivres font bien Battre”. De 4de verbeeldende de Koophandel en Zeevaart, met een omschrift: „La paix Retabli le Commerce”.

Na 't eindigen der maaltyd deed het luisterryk gezelschap eene wandeling, ten einde de illuminatiën te bezichtigen; het zagte, stille en aangename weder, als ook de donkerheid van den avond, zette de illuminatiën allen luister by, zoo dat de aanschouwers tot laat in den nacht vertoefden. Den volgenden morgen ten 5 uuren wierden de rytuigen weder bespannen en ten 7 uuren zagen wy Zyne Majesteit vertrekken, Hoogstdezelfs reise voortzettende naar Wezel.

HET HURKENEST

Populaire straat- of buurtnamen verdwijnen meestal als de plaatselijke situatie verandert of duiken hoogstens nog eens op als een vergrijzende generatie, die ze eenmaal gebruikt heeft, op haar praatstoel zit. Voorbeeld: „het Hurkenest” bij Utrecht, waaraan het rubriekje „Vergeleken bij vroeger” in Het Centrum (26 nov. 1966) herinnerde:

„Over de spoorbomen” (Amsterdamsestraatweg) was het een dooie boel en als je het slachthuis gepasseerd was, zag je slechts hier en daar een boerderij met boomgaarden en velden vol groenten. Ter hoogte van de toen nog niet bestaande weg Ondiep was rechts van de straatweg een stuk braak liggende grond waarop de „zigeuners” huisden. Volgens ons was daar zelden of nooit een zigeuner aanwezig. Behalve wat bouwvallige woonwagens had men er van oud hout en stukken plaatijzer hutten gebouwd en daar leefden omstreeks de eeuwwisseling de paria's, de allerarmsten en de uitgestotenen.

De moraal in die tijd was, dat deze lieden niet beter wilden en dat er geen eer aan hen te behalen was. Men noemde deze nederzetting „Het Hurkenest”. Nu nóg kan men de oude Utrechters horen zeggen: Je hebt er een hurkenest van gemaakt. Daarmee bedoelt men dan een bewoning die alle eisen van hygiëne en orde tart, een vieze rommelzooi. „Hurkenest” sloeg op de lage hutten, waarin men slechts gehurkt kon vertoeven. Dit kamp stond in zó'n kwade reuk, dat zelfs de nomaden, die tijdens de juli-kermis zich buiten de stad installeerden en dan bedelend, waarzeggend en stelend de stad-op-stelten onveilig maakten, dit Hurkenest zorgvuldig meden. Maar verder had niemand last van dit vieze kampement, het lag ver van de bewoonde wereld”.

De gegeven verklaring van de naam is mogelijk juist. Daarnaast valt misschien te bedenken, dat „hurk” een gewestelijke benaming is voor wespen, hommels en horzels en figuurlijk ook gebruikt wordt voor een kankeraar, een nijdas („een hurk van een vent”). Ook in verband met beide laatste betekenissen blijft „hurkenest” een niet bepaald vleiende benaming.